

Sygn. akt I CZ 4/07

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Grzelka

SSN Tadeusz Żyznowski

w sprawie z wniosku M. G.

przy uczestnictwie Gminy L., K. G, Z. G.

i Skarbu Państwa - Starosty R.

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 marca 2007 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w R.

z dnia 19 września 2006 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

W dniu 27 lutego 2006 r. wnioskodawcy doręczono odpis postanowienia Sądu Rejonowego w R. z dnia 19 stycznia 2006 r. oddalającego wniosek o stwierdzenie zasiedzenia własności określonej nieruchomości. W dniu 13 marca 2006 r. wnioskodawca – reprezentowany przez pełnomocnika będącego adwokatem – wniósł apelację od tego postanowienia. Od apelacji skarżący uiścił opłatę w wysokości 40 zł, zamieszczając w niej jednocześnie wniosek o zwolnienie w całości od opłaty od apelacji. Pismem z dnia 31 maja 2006 r. wnioskodawca cofnął wniosek o zwolnienie od tej opłaty.

Postanowieniem z dnia 19 września 2006 r. Sąd Okręgowy w R. odrzucił apelację wnioskodawcy jako nieopłaconą.

W zażaleniu skarżący zarzucił naruszenie art. 102 w zw. z art. 149 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wbrew stanowisku skarżącego, Sąd drugiej instancji trafnie przyjął, że zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Podstawową zasadą prawa międzyczasowego w dziedzinie procesu cywilnego jest zasada bezpośredniego działania ustawy nowej. Zasada ta wyrażona została w art. XV § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 297 ze zm.). Innymi słowy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, przy wykonywaniu czynności procesowych stosuje się prawo, które obowiązuje w czasie dokonywania czynności. Wymieniona zasada ma zatem znaczenie ogólne w zakresie prawa procesowego cywilnego (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r. – zasadę prawną, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2003 r., IV CKN 310/01, niepubl.) i znajduje również zastosowanie w odniesieniu do przepisów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r.

o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, skoro mają one charakter przepisów prawa procesowego.

Istotny wyjątek od zasady bezpośredniego działania ustawy nowej przewidziany został w art. 149 ust. 1 powołanej ustawy. Przepis ten stanowi, że w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji kończy się wydaniem przez ten sąd orzeczenia kończącego postępowanie w tej instancji (por. niepublikowane uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 124/06, z dnia 22 listopada 2006 r., III CZP 86/06, oraz z dnia 25 października 2006 r., III CZP 74/06), a nie – jak uznał skarżący – z chwilą przekazania akt sądowi drugiej instancji. W rozpoznawanej sprawie orzeczenie takie wydane zostało przez Sąd Rejonowy dnia 19 stycznia 2006 r., a zatem przed wejściem w życie ustawy o kosztach sądowych. Jej wejście w życie nastąpiło natomiast przed rozpoczęciem postępowania przed sądem drugiej instancji. Postępowanie to inicjuje bowiem dopiero wniesienie apelacji, które – mimo że jest czynnością podejmowaną przed sądem pierwszej instancji – stanowi co do zasady pierwszą czynność postępowania apelacyjnego. Jeżeli zatem wnioskodawca wniósł apelację w czasie obowiązywania nowej ustawy o kosztach sądowych, to – zgodnie z zasadą bezpośredniego działania ustawy nowej – w rachubę wchodzi tu przepisy tej ustawy. Tym samym zawarty w zażaleniu zarzut naruszenia art. 149 ust. 1 nowej ustawy o kosztach sądowych okazał się bezzasadny.

W myśl art. 40 w zw. z 18 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, od apelacji w sprawie z wniosku o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie pobiera się opłatę stałą w wysokości 2.000 zł. Od apelacji wnioskodawcy uiszczono tymczasem opłatę sądowej w kwocie jedynie 40 zł. Sąd Okręgowy uznał zatem trafnie, że apelacja nie została należycie opłacona. Niemniej jednak, zastosowanie przez ten Sąd sankcji określonej w art. 130² § 3 k.p.c. nie znajdowało uzasadnienia.

W pierwszej kolejności należy uznać, że – mimo istotnej zmiany przepisów o kosztach sądowych – nie stracił aktualności pogląd, że obowiązek uiszczenia

opłaty przy wniesieniu do sądu pisma jej podlegającego nie ogranicza prawa żądania zwolnienia od kosztów sądowych. Niedopuszczalne jest zatem odrzucenie nieopłaconego środka zaskarżenia wniesionego przez profesjonalnego pełnomocnika, jeżeli domagał się on jednocześnie w imieniu strony zwolnienia jej od kosztów sądowych w zakresie obejmującym ten środek. Należy jednak rozważyć, czy sankcja taka może być zastosowana w sytuacji, gdy wniosek o zwolnienie od kosztów został następnie skutecznie cofnięty przez skarżącego.

Hipoteza art. 130² § 3 k.p.c. obejmuje jedynie wypadki wniesienia przez profesjonalnych pełnomocników nienależycie opłaconych środków zaskarżenia i środków odwoławczych. O nienależytym opłaceniu takiego środka mówić można jedynie wówczas, gdy w chwili jego wniesienia istnieje obowiązek uiszczenia opłaty, przy czym – co należy podkreślić – miarodajny jest tu moment wniesienia pisma podlegającego opłacie. Jak już wskazano, złożenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych wyłącza obowiązek uiszczenia opłaty od pisma objętego wnioskiem. Nie ma natomiast podstaw do uzależnienia takiego skutku od dalszych losów procesowych wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Stanowiłoby to bowiem w istocie rozszerzenie hipotezy art. 130² § 3 k.p.c., co jest niedopuszczalne ze względu na jego wyjątkowy charakter. W konsekwencji za nietrafne należy uznać założenie przyjęte przez Sąd drugiej instancji, że odrzuceniu na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. podlega nienależycie opłacona apelacja podlegająca opłacie stałej, wniesiona przez profesjonalnego pełnomocnika, do której dołączono wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej, nawet jeżeli wniosek ten został następnie cofnięty.

W tym miejscu określić trzeba dalszy tryb postępowania po cofnięciu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zagadnienie to nie było jeszcze przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. Należy jednak zauważyć, że podobna sytuacja procesowa występuje po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Według stanowiska utrwalonego w orzecznictwie i praktyce sądowej na gruncie dotychczasowych przepisów o kosztach sądowych, zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie, w której pismo wniesione przez stronę osobiście lub przez jej pełnomocnika podlega opłacie w postaci wpisu stałego lub stosunkowego, zobowiązuje sąd w razie odmownego załatwienia tego wniosku do wezwania o uiszczenie opłaty na zasadach ogólnych (zob. uchwałę

Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1976 r., III CZP 11/76, OSNC 1976, nr 7-8, poz. 162, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1999 r., I CKN 1461/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 196, i z dnia 31 maja 2006 r., IV CZ 40/06, niepubl.). Stanowisko to zachowało aktualność na gruncie nowych przepisów o kosztach sądowych. Tym samym, nadal trafne jest dotychczasowe zapatrywanie, że – *mutatis mutandis* – w razie oddalenia zgłoszonego przez pełnomocnika strony będącego adwokatem (radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym) wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie poniesienia należnej od środka odwoławczego lub środka zaskarżenia opłaty w wysokości stałej lub stosunkowej, przewodniczący wzywa pełnomocnika do opłacenia tych środków w terminie tygodniowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., I CZ 81/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 36). Ze względu na podobieństwo sytuacji występującej po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i sytuacji istniejącej po cofnięciu tego wniosku, należy uznać, że również w tym ostatnim wypadku przewodniczący powinien wezwać pełnomocnika do opłacenia apelacji w terminie tygodniowym. Sąd drugiej instancji odrzucił tymczasem apelację wnioskodawcy bez uprzedniego wezwania do uiszczenia wymaganej opłaty. Naruszył tym samym art. 130² § 3 k.p.c., co skutkuje uchyleniem zaskarżonego orzeczenia.

Powyższej konkluzji nie zmienia okoliczność, że w omawianej sytuacji zbyteczne w ogóle było uruchamianie przez przewodniczącego w Sądzie pierwszej instancji postępowania naprawczego w związku ze złożonym wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych. Z art. 102 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika wszak, że wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego złożony bez dołączenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 2 tegoż artykułu, podlega zwrotowi bez wzywania o usunięcie braków formalnych. Niemniej jednak należy przyjąć, że również w razie zastosowania sankcji zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów powstaje obowiązek przewodniczącego wezwania strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego do uiszczenia należnej opłaty sądowej. Za przyjęciem takiego stanowiska przemawiają

te same względy, które przedstawiono w rozważaniach związanych konsekwencjami cofnięcia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych.

Z podanych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.